

SOCIALE GEBIEDSTYPERING 2024

Sociale gebiedstypering

In.Fact.Research heeft een ruimtelijke vertaling gemaakt van de sociale klassen die het SCP in de rapportage 'Eigentijdse ongelijkheid' (2023) onderscheidt op basis van economisch, sociaal, cultureel en persoonlijk kapitaal.¹ Het gaat om de volgende groepen:

- Werkende bovenlaag;
- Jongere kansrijken;
- Rentenierende bovenlaag;
- Werkende middengroep;
- Laagopgeleid, gepensioneerd;
- Onzekere werkenden;
- Precariaat.

In deze studie is de indeling in categorieën aangepast ten opzichte van eerdere rapportages. De verschillen met de vorige indelingen worden uitgebreid beschreven in de SCP-publicatie. In.Fact.Research heeft deze aanpassingen ook doorgevoerd in haar ruimtelijke vertaling.

Toepassing

De indeling is nuttig om snel inzicht te krijgen in welke sociale groepen op welke plek wonen. De indeling geeft een scherp beeld van verschillen in sociaal economische klassen (en daarmee indirect ook leefstijlen) in de buurten en wijken in steden en dorpen in het land. De indeling biedt daarmee een goede onderlegger voor veel beleid waarin bewoners ertoe doen.

Landelijke verdeling

De SCP studie levert inzicht in de samenstelling van de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder in 2022. De samenstelling is de afgelopen jaren veranderd als gevolg van onder andere de vergrijzing en de economie. In tabel 1 staat zowel de samenstelling in 2022 als de verwachte samenstelling in 2024 weergegeven.

¹ Vrooman, C., J. Boelhouwer, J. Iedema & A. van der Torre (2023), Eigentijdse ongelijkheid: De postindustriële klassenstructuur op basis van vier typen kapitaal, Verschil in Nederland 2023. Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag 2023

tabel 1 De samenstelling van de Nederlandse bevolking in 2022 (bron: SCP) en de verwachte samenstelling in 2024

	2022	2024
werkende bovenlaag	19,9%	19,8%
jongere kansrijken	8,6%	8,8%
rentenierende bovenlaag	12,2%	13,0%
werkende middengroep	24,9%	24,1%
laagopgeleid, gepensioneerd	18,1%	17,8%
onzekere werkenden	10,0%	10,2%
precariaat	6,3%	6,3%
totaal	100,0%	100,0%

Typering van de sociale klassen

Werkende bovenlaag

De werkende bovenlaag (19,8% van de volwassen bevolking) is actief op de arbeidsmarkt, en heeft het grootste aandeel zelfstandigen. Op drie van de vier typen beschikt deze groep over het meeste kapitaal. Bij het cultureel kapitaal nemen ze de tweede positie in.

Jonge, kansrijken

De jongere kansrijken (8,8%) zijn hoogopgeleid en hebben ook in andere opzichten veel hulpbronnen. Ze kunnen/moeten echter nog groeien in hun inkomen, liquide vermogen en huizenbezit.

Rentenierende bovenlaag

Mensen die behoren tot de rentenierende bovenlaag (13,0%) zijn in meerderheid gepensioneerd. Hun gemiddelde liquide vermogen is veruit het hoogst, evenals de overwaarde in de woning. Ook hebben zij doorgaans een goed inkomen en zijn ze vaak hoogopgeleid. Door de gevorderde leeftijd staan de gezondheid en sociale netwerken echter onder druk.

Werkende middengroep

De omvangrijke werkende middengroep (24,1%) neemt bij vrijwel alle kapitaaltvormen een middenpositie in, en is daarom te karakteriseren als een middenklasse.

Laag opgeleid, gepensioneerd

De laagopgeleide gepensioneerden (17,8%) zijn grotendeels niet meer actief op de arbeidsmarkt. Ze hebben vaak een laag opleidingsniveau maar wel wat financieel vermogen – vooral via de overwaarde op de woning – en een redelijk inkomen. Ze beschikken over weinig cultureel kapitaal: ze hebben een sobere leefstijl, beperkte digitale vaardigheden, een geringe beheersing van het Engels. Fysiek zijn ze vaak ongezond, en buiten de kring van familie, vrienden en burens om zijn de sociale netwerken beperkt.

Onzekere werkenden

De maatschappelijke positie van de onzekere werkenden (10,2%) is wankel omdat ze moeite hebben aan te haken op de arbeidsmarkt. In deze groep zijn relatief veel werklozen, werknemers zonder vast contract en zzp'ers. Deze sociale klasse heeft vaak mentale gezondheidsproblemen en een negatief beeld van zichzelf. Velen van deze groep hebben een laag inkomen en/of schulden. De meesten zijn huurders.

Precariaat

Het precariaat (6,3%) komt bij alle vier kapitaaltypen het laagst uit. Vier op de tien mensen zijn gepensioneerd. Een even grote groep verricht geen betaald werk, en zoekt daar ook niet naar (bv. vanwege arbeidsongeschiktheid).

Ruimtelijke vertaling

Op laag schaalniveau² is veel informatie beschikbaar over de verdeling van demografische kenmerken van de bewoners, over inkomens en vermogens, over woningbezit enzovoort. Die informatie hebben we gebruikt om te bepalen hoe groot de kans is dat een van de genoemde groepen ergens woont. Hierbij is steeds gebruik gemaakt van de verdelingen die door het SCP worden gegeven op de verschillende aspecten. Een voorbeeld hiervan is weer-gegeven in tabel 2 waarin goed te zien is hoe sterk de verschillende klassen verschillen in hun opleidingsniveau.

tabel 2 Onderwijsniveau naar de zeven klassen

	maximaal basisonderwijs	lbo, mavo, enz.	havo, vwo, enz.	hbo, universitair
werkende bovenlaag	-	-	18	76
jongere kansrijken	0	3	29	68
rentenierende bovenlaag	-	-	23	62
werkende middengroep	-	-	53	32
laagopgeleide gepensioneerden	7	74	14	4
onzekere werkenden	4	36	44	16
precariaat	45	52	-	-
totaal	5	27	29	39

Voor alle postcodes in Nederland worden – op basis van hun kenmerken, dus of er veel hoogopgeleiden wonen, veel werkenden of juist studenten, veel ouderen of gezinnen met kinderen, etc. – kansen berekend dat elk van de zeven groepen er wonen.³ Vervolgens is op

² Hiervoor gebruiken we zespositiepostcodes en de gebieden die vanaf zo'n postcode binnen 300 meter loopafstand liggen.

³ Hoewel SCP melding maakt van migratieachtergrond als onderscheidend kenmerk, hebben we dit aspect niet meegenomen in de classificatie om eventuele stigmatisering te voorkomen.

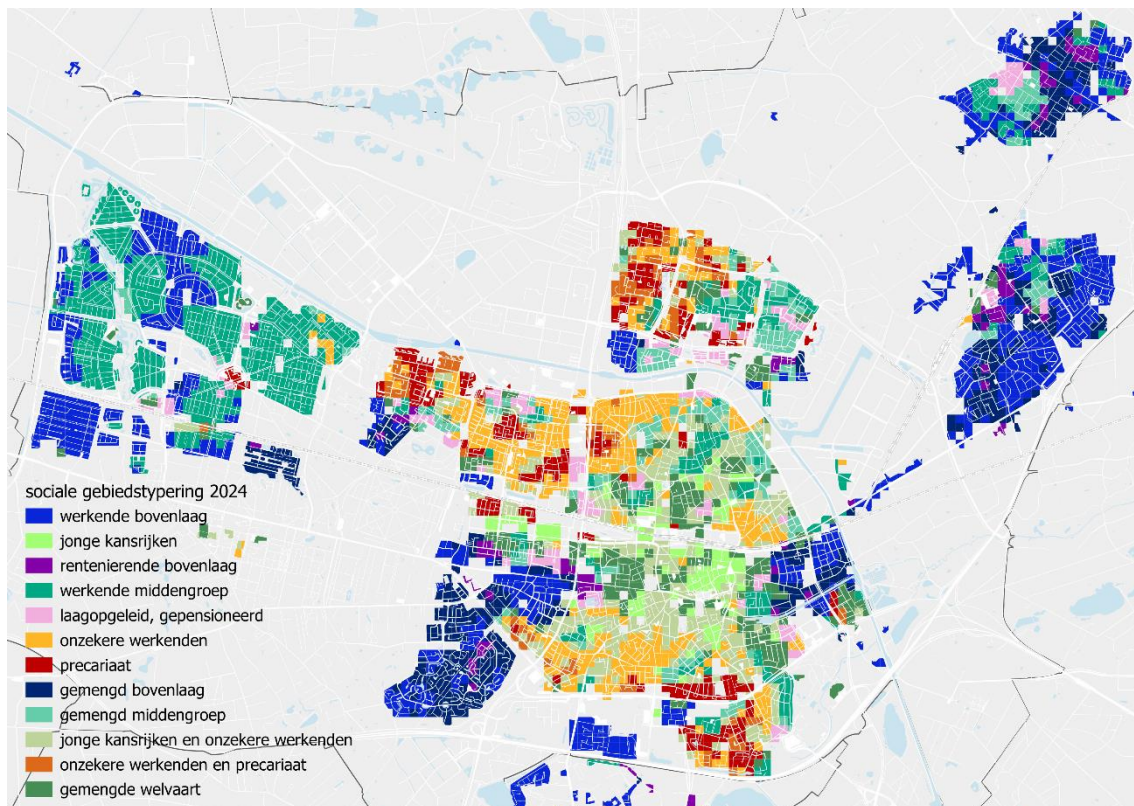
basis van deze kansen het aandeel personen (van 18 jaar en ouder) dat behoort tot een specifieke groep bepaald dat naar verwachting in het gebied woont. Daarbij zijn de landelijke aantallen die passen bij de verdeling van het SCP verdeeld over alle postcodegebieden in Nederland. De verdeling op landelijk niveau komt door deze werkwijze precies overeen met die in de SCP-indeling.

Uiteraard wonen er in de meeste postcodegebieden meerdere sociale klassen. Om te komen tot één kaart, is per gebied de dominante groep bepaald. Het gaat daar in principe om de grootste groep in dat gebied. Als er geen duidelijke dominante groep is (dat wil zeggen als de tweede grootste groep groter of gelijk is aan twee derde van het aandeel van de grootste groep), zijn 'mengvormen' gebruikt:

- Gemengde bovenlaag (werkende bovenlaag en rentenierende bovenlaag);
- Gemengde middengroep (werkende middengroep en laagopgeleid, gepensioneerd);
- Jonge kansrijken en onzekere werkenden;
- Onzekere werkenden en precariaat;
- Gemengde welvaart (combinatie van groepen die 'welvaart overstijgend' is, zoals een combinatie van de werkende bovenlaag met jonge kansrijken.

In kaart 1 staat een voorbeeld opgenomen van de via deze weg verkregen indeling.

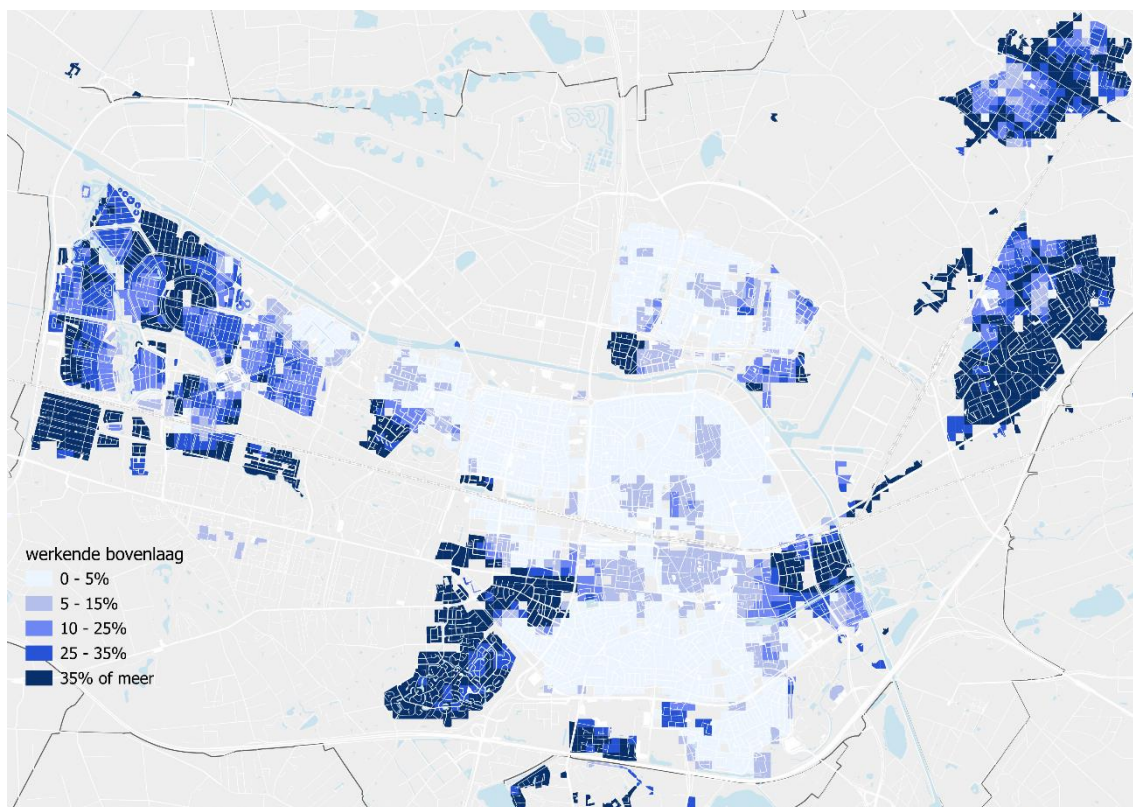
kaart 1 *Sociale gebiedstypering Tilburg*

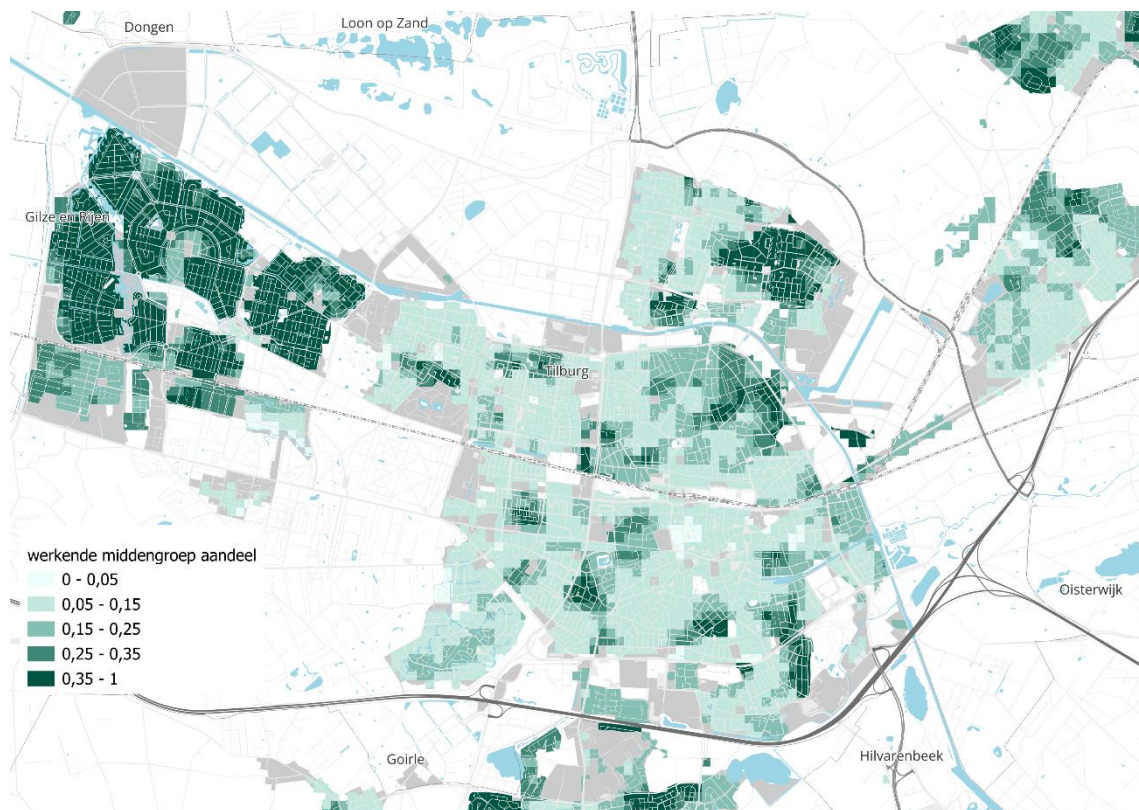
Spreidingspatronen afzonderlijke groepen

Naast de indeling in dominante groepen die is weergegeven in kaart 1 hebben we ook voor de afzonderlijke groepen ruimtelijke verdelingen gemaakt die de kans per groep aangeven. Daarmee wordt duidelijk in welke mate een groep ergens voorkomt, ook al is het niet de grootste groep. Hierna zijn ter illustratie kaarten opgenomen voor de groepen 'werkende bovenklasse', werkende middengroep en onzekere werkenden.

kaart 2 Werkende bovenlaag in Tilburg.

kaart 3 *Werkende middengroep in Tilburg.*

kaart 4 *Onzekere werkenden in Tilburg.*

